

uit Nag Hammadi belangrijker tracht te maken dan ze zijn. Zo omschrijft Quispel hen onrecht als 'onthullingen over het christendom' die 'veel belangrijker' zijn dan de rollen van de Dode Zee, omdat deze laatste 'slechts' over de sekte van de Essenen verhalen, terwijl hij evenmin aarzelt om de oudste laag uit het Evangelie van Thomas te dateren in 40 na Chr. en de tekst op grond daarvan zonder meer 'de oudste bron aangaande Jezus die we hebben' te noemen. Dergelijke opmerkingen op de allereerste bladzijden suggereren ten onrechte dat deze uitgave de sensatie rond de teksten uit Nag Hammadi wil aanwakkeren, terwijl de eigenlijke inleidingen en vertalingen wel degelijk wetenschappelijk verantwoord zijn.

Hans Debel, Brugge

Peter THISSEN, *Cel en wereld: kartuizers en boeken in Roermond (1376-1783)* (Miscellanea Neerlandica, 42; Studia Cartusiana, 3), Leuven – Paris – Bristol, CT: Peeters, 2014, 628 p., 16 x 24 cm, ISBN 978-90-429-3177-0, € 76,00.

Dit boek is de handeseditie van het proefschrift dat de auteur op 9 november 2012 aan de Radboud Universiteit in Nijmegen verdedigde. Het werd uitgegeven in de zogenaamde 'kartuizerreeks' bij Peeters in Leuven. Een doctoraats-thesis is uiteraard geen lectuur voor een breed publiek, maar is bestemd voor lezers met een uitgesproken interesse voor het onderwerp van de studie, in dit geval de kartuizerorde, meer bepaald de bibliotheek van het voormalige kartuizerklooster Bethlehem in Roermond. Monniken hebben van oudsher een grote liefde en aandacht voor het geschreven woord, voor boeken dus. Talloze waardevolle handschriften en kaligrafieën werden met engelengeduld in kloosterscriptoria geschreven, getekend of gekopieerd en zorgvuldig in kloosterbibliotheken bewaard – puur 'monnikenwerk'. Dat deden ook de kartuizers, zij het niet in scriptoria zo

als de benedictijnen of de cisterciënzers, maar in hun kluisnaarscellen. Een bekend fragment van Guigo de Kartuizer, dat ook door de auteur wordt aangehaald, spreekt 'boekdelen' over de 'boekenliefde' van de kartuizers: 'Wij willen dat de boeken met de grootste toewijding vervaardigd en met uiterste zorg bewaard worden, want ze dienen als eeuwig voedsel voor de ziel. Via hen kunnen wij Gods Woord door onze handen verkondigen, waar we het niet kunnen met de mond' (cf. *Gewoonten* 28, 3-4). Een tiental jaren geleden had ik de unieke kans om de private bibliotheek van *La Grande Chartreuse* te bezoeken: adembenemend, zo zou ik in één woord de uitgebreidheid, historiciteit én actualiteit van deze collectie en dit literaire erfgoed willen samenvatten. Adembenemend moet ook de bibliotheek van het kartuizerklooster in Roermond geweest zijn, zoals Peter Thissen duidelijk maakt in zijn gedegen studie. De ontdekking van een zeldzaam gedetailleerde bibliotheekcatalogus uit 1742 bood hem de gelegenheid om de omvangrijke en historische boekencollectie van het Roermondse kartuizerklooster te evoceren. En toch gaat Thissens werk niet louter over boeken, maar ook over de kartuizers zelf, die meer dan alle andere monniken tot de verbeelding en de mythevorming blijven spreken. 'Dit boek gaat over boeken van kartuizers', zo verduidelijkt de auteur in de inleiding, 'maar het gaat niet over boeken én kartuizers, in nevenschikking. Het gaat in de eerste plaats over kartuizers. (...) Evengoed is het onderwerp hier ook een bibliotheek van een kartuizerklooster. Deze studie heeft dus eveneens een plaats in de boek- en bibliotheekgeschiedenis' (p. 17). Dat Peter Thissen de verhouding van zijn beide onderzoeksobjecten, zowel de boeken als de kartuizers, evenwichtig wist te bewaren en te schetsen, mag op zijn minst 'monnikenwerk' genoemd worden. Deze studie geeft dan ook een grondig inzicht in de historische en spirituele relatie tussen de kartuizers en hun boeken, meer specifiek tussen de Roermondse

kartuizers en hun bibliotheek. Overigens was één van de bekendste middeleeuwse mystieke schrijvers uit de Lage Landen, namelijk Dionysius de Kartuizer (1402-1471), monnik in Roermond! Naast geschiedschrijving biedt Thissen ook een systematische kijk in de bibliotheekcatalogus zelf, uitgewerkt in gedegen tabellen en grafieken.